

Лупу Ю.Д.,
аспірантка кафедри публічного права
Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського

УДК: 342.951.351.82
DOI 10.32845/2663-5666.2022.4.10

ПРИНЦИП ЄДНОСТІ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ЗНАЧЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Сутність судового контролю можна визначити як використання судом своїх повноважень у разі встановлення факту, що державний орган здійснив незаконну, необґрунтовану або несправедливу дію чи прийняв подібне рішення (акт). Важливо підкреслити, що мета судового контролю полягає не в тому, щоб оскаржити законність того чи іншого рішення [1, с. 167].

Тому важливо, щоб судовий контроль у цій сфері ґрунтувався на засадах верховенства права. При цьому складовим елементом верховенства права є принцип єдності судової практики. З метою забезпечення реалізації цього принципу, зокрема, з метою забезпечення однакового застосування норм права при вирішенні окремих категорій справ на Пленум Верховного Суду покладено повноваження щодо узагальнення практики застосування матеріального і процесуального законів, систематизації та забезпечення оприлюднення правових позицій Верховного Суду (ВС) з посиланням на судові рішення, в яких вони були сформульовані. Крім того, частинами 5 та 6 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» закріплено обов'язковість висновків ВС щодо застосування норм права, викладених у постановах, для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права, а також необхідність врахування цих висновків іншими судами при застосуванні таких норм права [2].

Попри важливе значення принципу єдності судової практики в адміністративному судочинстві, яке, головним чином, виражається у забезпеченні правової визначеності для усіх учасників правовідносин, на практиці виникають певні проблеми під час його реалізації. Виявлення характеру цих проблем та їх правового підґрунтя дають можливість визначити спосіб їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання поняття та значення принципу єдності судової практики у своїх роботах

розглядали такі науковці, як Я.О. Берназюк, Д.Д. Луспенник, О.І. Марочкін, Ю.Р. Мірошніченко, Н.М. Пархоменко, С.В. Петков та ін. Разом з тим, у правовій науці недостатньо актуальних наукових досліджень, присвячених визначенню проблем реалізації принципу єдності судової практики в адміністративному судочинстві.

Формулювання цілей статті. Метою статті є з'ясування значення принципу єдності судової практики в адміністративному судочинстві та проблем його реалізації. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання: 1) визначити значення принципу єдності судової практики як елементу верховного права; 2) розкрити правовий механізм забезпечення єдності судової практики в адміністративному судочинстві; 3) виявити проблеми реалізації принципу єдності судової практики в адміністративному судочинстві та розробити рекомендації щодо їх усунення.

Виклад основного матеріалу. Закріплений у Конституції (ст. ст. 8, 19, 55, 129) [3] та законах України (ч. 5 ст. 242 Кодексу адміністративного судочинства України (КАС України) [4], ч. ч. 5 та 6 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [2]) принцип єдності судової практики має важливе значення в правовій державі для утвердження верховенства права, захисту прав та свобод людини та громадянина, зокрема, у відносинах із суб'єктами владних повноважень.

Важливо, що в умовах, коли суспільство і суспільні інститути підмінюють дух права буквою закону, коли викривлена мораль стає підґрунтям злочинної діяльності, право окремої країни також частково втрачає свою істинну форму і зміст. Формули та алгоритми, що є базовими в теорії права, незалежно від устрою суспільства, в якому існує право, незмінні; вивчення фрактальної структури права і впровадження ідей до практичної діяльності – завдання сьогодення [5, с. 64].

Як зазначають з цього приводу деякі науковці, унаслідок недосконалості законодавства

та різноваріантності його тлумачення в будь-якій судовій системі об'єктивно виникає конкуренція правових позицій, що переростає в глобальну проблему невизначеності у вирішенні однотипних категорій спорів. Саме для забезпечення однаковості застосування правових норм країни й утворюють верховні суди, дієвість яких залежить від якості роботи та прецедентності прийнятих рішень. При цьому, крім забезпечення «єдності», у зазначеній нормі законодавець також передбачив забезпечення «сталості» судової практики, що, вочевидь, мало би сприяти її прогнозованості, втілення принципу правової визначеності (*res judicata*) та реалізації доктрини сталості правосуддя (*jurisprudence constante*) [6].

Отже, «єдність», «сталість», «прогнозованість» судової практики є своєрідним мірилом (критерієм, показником) утвердження в державі верховенства права, оскільки тільки дотримання такого підходу у судочинстві свідчить про однаковість, послідовність та передбачуваність судового захисту прав та інтересів учасників справи.

Визначаючи зміст принципу єдності судової практики, зокрема в адміністративному судочинстві, необхідно зазначити, що його джерелом є прецедентне право, яке характерне для англо-саксонської правової системи. Між тим, більшість науковців та юристів-практиків сходяться на тому, що в Україні, яка тяжіє до змішаної правової системи, також присутній судовий прецедент, хоча й у нетрадиційній формі.

Зокрема, під час обговорення за участю суддів, міжнародних експертів та науковців-правників проблеми судового прецеденту у вітчизняній правовій системі, було акцентовано увагу на тому, що прецедент можна розглядати в двох аспектах: як рішення, яке застосовується в подібних правових спорах, або як зразок тлумачення закону. Якщо в країні англосаксонської системи права прецедент передбачає створення нового закону, то при застосуванні прецеденту «тлумачення» не створюється нова норма права, а формується позиція, яка і служить підставою для розгляду аналогічних суперечок [7].

Тож завдяки сформованій в українській правовій системі доктрині прецеденту «тлумачення» стало можливим запровадження принципу єдності судової практики як важливої складового верховенства права. Таким прецедентом, виходячи з положень процесуальних кодексів та ч. ч. 5 та 6 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» є правовий висновок ВС щодо

порядку застосування норми права. Такий висновок міститься в постановах ВС.

Забезпечення реалізації принципу єдності судової практики здійснюється ВС шляхом формулювання у своєму рішенні висновку щодо застосування норми права в подібних правовідносинах, яке таким способом набуває статусу судового прецеденту. Роль судового прецеденту полягає в тому, що він стає невіддільним додатком до правової норми, уточнює її або вказує шляхи належного правозастосування, а також сприяє пристосуванню норми права до нових умов розвитку кримінальних процесуальних правовідносин [8, с. 200].

Отже, виходячи з аналізу ч. 5 ст. 242 КАС України, відповідно до якої при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування норм права, викладені в постановах ВС, можна дійти висновку, що принцип єдності судової практики означає: 1) сформульований правовий висновок ВС (у складі колегії, палати або об'єднаної палати) та Великої Палати ВС (ВП ВС) щодо порядку застосування (тлумачення) норми права стає обов'язковим для урахування всіма судами під час застосування цієї норми права при вирішенні спорів; 2) недопустимість необґрунтованого та безпідставного відступу від сформульованої ВС або ВП ВС правового висновку щодо застосування відповідної правової норми; 3) однаковість тлумачення норми права в судових рішеннях судів усіх інстанцій та юрисдикцій.

При цьому принцип єдності судової практики має важливе значення для утвердження авторитету та довіри до судової влади. Як зазначає з цього приводу Д.Д. Луспеник, завданням ВС є вироблення правової традиції, згідно з якою безмотивне, неаргументоване відступлення від свого ж правового висновку є неможливим. Це забезпечить стабільність судової практики, авторитет ВС, а отже, й судової влади в цілому [9].

Крім того, Р.Ф. Ханова звертає увагу на те, що під час розгляду та вирішення справ судді мають застосовувати механізм подолання розбіжностей у судових рішеннях, оцінювати обґрунтованість застосування в судовій практиці критерію подібності при відступі від усталеної судової практики ВС, керуючись принципом юридичної визначеності, який вимагає, щоб при остаточному вирішенні справи судами їхні рішення гарантували розумну передбачуваність, не викликали сумнівів і забезпечували однозначність і передбачуваність правозастосу-

вання, а отже, системність і послідовність у діяльності судів [10].

Інші науковці більш розширено розглядають значення принципу єдності судової практики. Наприклад, Я.М. Романюк зазначив, що забезпечення єдності судової практики зумовлює такі позитивні наслідки, як, зокрема, зниження рівня завантаженості суддів. Науковець пояснює це тим, що у разі, якщо в державі складається усталена судова практика, забезпечується її єдність, то особи, маючи намір звернутися з відповідною заявою до суду, можуть прогнозувати, яким буде судове рішення, тож певна кількість звернень до суду, а також випадків оскарження судових рішень, безумовно, зменшиться. Крім того, єдність судової практики є також запорукою довіри громадян до судової влади, якщо суди в однотипних справах щодо різних осіб однаково застосовуватимуть один і той же закон [11, с. 5].

З метою забезпечення реалізації принципу єдності судової практики у законодавстві України передбачений відповідний правовий механізм.

Зокрема, Ю.Р. Мірошніченко вважає, що механізм конституційного забезпечення принципу єдності судової практики охоплює максимальну кількість сфер і напрямків діяльності, починаючи з його юридичного оформлення на рівні конституційного тексту і конкретизації в галузевому законодавстві та правових позиціях вищих судів і, закінчуючи комплексною системою гарантій його реалізації і забезпечення, а також боротьби з його порушеннями. В якості основних суб'єктів діяльності щодо забезпечення принципу єдності судової практики науковець виділяє органи законодавчої влади, представники всіх ланок судової влади, серед яких особливе місце закономірно належить Конституційному Суду України і ВС [12, с. 65].

Механізм забезпечення реалізації принципу єдності судової практики в адміністративному судочинстві визначено у ч. 5 ст. 242, ст. ст. 346, 347 КАС України.

З огляду на вищезазначені положення можна зробити висновок, що правовий механізм забезпечення реалізації принципу єдності судової практики включає: 1) законодавче закріплення положень про необхідність урахування судом при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин правових висновків ВС, викладених у постановах; 2) встановлення спеціального порядку відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних

правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні ВП ВС, ВС (у складі колегії, палати, об'єднаної палати); 3) закріплення ієрархії пріоритетності правових висновків, у якій головне місце належить висновкам, сформульованим у постановах ВП ВС, далі за ієрархією – ВС у складі об'єднаної палати, ВС у складі палати та ВС у складі колегії.

Правовий механізм забезпечення реалізації принципу забезпечення єдності судової практики ґрунтується на трьох ключових питаннях: 1) яка правова позиція має пріоритетне значення (на практиці є непоодинокі випадки існування декількох висновків ВП ВС чи ВС) для урахування іншими судами; 2) що означає подібність правовідносин у спорах, в яких ВП ВС чи ВС вирішили відступити від свого попереднього правового висновку; 3) якими можуть бути підстави для відступу від раніше сформульованої правової позиції.

Відповідь на перше питання сформульовано, зокрема у постанові від 13 лютого 2019 року у справі № 130/1001/17, в якій ВС зазначив, що виходячи з телеологічного (цільового), логічного й системного тлумачення положень статей 13, 36 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та процесуальних кодексів, можна зробити висновок, що процесуальним законом визначені процесуальні механізми забезпечення єдності судової практики, що полягають у застосуванні спеціальної процедури відступу від висновків щодо застосування норм права, викладених у раніше постановлених рішеннях ВС. Логіка побудови й мета існування цих процесуальних механізмів указує на те, що в цілях застосування норм права в подібних правовідносинах за наявності протилежних правових висновків суду касаційної інстанції слід виходити з того, що висновки, які містяться в судових рішеннях судової палати ВС, мають перевагу над висновками колегії суддів, висновки об'єднаної палати ВС – над висновками палати чи колегії суддів цього суду, а висновки ВП ВС – над висновками об'єднаної палати, палати й колегії суддів ВС [13].

Також важливо зазначити, що Н.М. Пархоменко, досліджуючи питання реалізації принципу єдності судової практики, звертає увагу на проблему врахування висновків, сформульованих у рішеннях Верховного Суду України (ВСУ), який було ліквідовано у процесі судової реформи 2017 р. З цього приводу науковець дійшов висновку про те, що саме ВС з метою забезпечення єдності судової практики приймає

обов'язкові до застосування постанови, формулює правові позиції для врахування у правозастосовній діяльності та надає рекомендаційні роз'яснення для суддів та інших суб'єктів владних повноважень. Таким чином, висновки ВСУ є обов'язковими до врахування, адже, щоб відійти від них, необхідно здійснити перегляд відповідного питання ВП ВС. Законодавчі положення в цій ситуації, на думку вченого, є однозначними: пряме закріплення необхідності «врахування» позицій, скасування можливості відступу від цих позицій судами нижчих інстанцій та регламентація чіткої процедури відступу на рівні касаційного оскарження [14, с. 28-29].

Отже, в КАС України певним чином вирішено питання щодо ієрархії правових висновків, що містяться у постановках ВП ВС, ВС у складі об'єднаної палати, палати та колегії. При цьому, у разі наявності суперечностей у рівнозначних позиціях, пріоритет має надаватися більш пізній.

Відповідаючи на друге питання, зокрема, щодо ознак «подібності» правовідносин, доцільно звернутися до окремих висновків ВС, у яких надано відповідну характеристику подібним правовідносинам.

Зокрема, у постановках від 27 березня 2018 року у справі № 910/17999/16 [15], від 16 травня 2018 року у справі № 910/24257/16 [16] ВП ВС зазначила, що подібність правовідносин означає тотожність суб'єктного складу учасників відносин, об'єкта та предмета правового регулювання, а також умов застосування правових норм (зокрема, часу, місця, підстав виникнення, припинення та зміни відповідних правовідносин). Зміст правовідносин з метою з'ясування їх подібності визначається обставинами кожної конкретної справи (див. постанови).

При цьому судовими рішеннями в подібних правовідносинах ВП ВС визначила такі, де подібними (тотожними, аналогічними) є предмети спору, підстави позову, зміст позовних вимог і встановлені судом фактичні обставини, а також наявне однакове матеріально-правове регулювання спірних правовідносин.

Отже, оцінюючи подібність спірних правовідносин, необхідно враховувати суб'єктний склад учасників відносин, зміст правовідносин (права та обов'язки сторін спору); об'єкт і предмет правового регулювання, однаковість матеріально-правового регулювання спірних правовідносин, умови застосування правових норм (зокрема, щодо часу, місця, підстав виникнення, припинення та зміни відповідних правовід-

носин); предмет спору, підстави позову, зміст позовних вимог, установлені судом фактичні обставини.

Найбільш складним питанням залишається наявність підстав для відступу, оскільки у положеннях КАС України не визначені такі підстави. На практиці це призводить до того, що ВП ВС або ВС, відступаючи від своїх попередніх правових позицій ніяким чином не обґрунтовують необхідність такого відступу.

Приміром, у постанові від 5 грудня 2018 року у справі № 818/1688/16 ВП ВС вказала, що вбачає за необхідне відступити від висновків ВП ВС, сформульованих у постановках, зокрема, від 10 квітня 2018 року у справі № 533/934/15-ц, від 20 червня 2018 року у справі № 815/5027/15, від 3 жовтня 2018 року у справі № 755/2258/17. При цьому ВП ВС не зазначила про підстави та мотиви такого відступу [17].

Як зазначає з цього приводу Л. Зуєвич, для того, щоб виконати своє ключове завдання стосовно забезпечення сталості та незмінності судової практики, суд мав би бути послідовним і дотримуватися власної судової концепції. З цієї метою ВП ВС мала вказати, у чому ж полягала неефективність, неясність, неузгодженість, необґрунтованість, незбалансованість чи помилковість раніше сформульованого підходу. Або ж суд мав би звернутися до іншого критерію та обґрунтувати, що саме змінилося в регулюванні суспільних відносин із моменту ухвалення останнього із судових рішень, з допомогою яких формувалася послідовна практика розв'язання таких суперечок [18].

Тож виникає необхідність у більш ґрунтовному закріпленні у нормах КАС України обов'язку ВП ВС або ВС у відповідному складі щодо мотивування підстав відступу від своїх попередніх правових позицій.

Ще однією проблемою у сфері забезпечення єдності судової практики, на які звертають увагу деякі науковці, це те, що з одного боку, суди мають урахувувати висновки, викладені у постановках ВС, а з іншого – щоразу перевіряти, чи є такі висновки актуальними, тобто чи не скористався у подальшому ВС щодо висновків, наведених у певній постанові, правом відступу. Відсутність в Єдиному державному реєстрі судових рішень (ЄДРСР) відповідного функціоналу суттєво ускладнює для судів та учасників справи пошуку актуальних правових позицій [19].

Тому, деякі науковці з метою належної регламентації відповідних процесів, створення

передумов для чіткого розуміння, яка саме правова позиція ВС наразі є чинною, пропонують зобов'язати ВС у разі відступлення від раніше наданого висновку щодо застосування норм, права зазначати про це не лише у своїй постанові, де викладено правову позицію, від якої суд вирішив відмовитися, а також і вчиняти дії для наведення необхідних відомостей в інформаційних картках таких постанов у ЄДРСР [18].

Однією з фундаментальних проблем у питанні забезпечення реалізації принципу єдності судової практики є співвідношення необхідності врахування судами правових позицій ВС з принципом незалежності судді та його правом керуватися під час вирішення справи внутрішнім переконанням з урахуванням верховенства права. Для вирішення означеної проблеми доцільно було б передбачити право судів першої та апеляційної інстанцій порушувати питання про відступ від відповідної правової позиції.

Як зауважив з цього приводу О.І. Марочкін, обов'язковість постанов ВС для судів першої та апеляційної інстанції зумовлюється відсутністю нормативно регламентованого механізму відступу від правових позицій ВС, який наявний лише для етапу провадження в суді касаційної інстанції [8, с. 200].

Висновки. Отже, проведене у цій статті дослідження дозволяє дійти таких висновків.

Принцип єдності судової практики в адміністративному судочинстві означає: 1) сформульований правовий висновок ВП ВС, ВСУ та ВС (у складі колегії, палати або об'єднаної палати) щодо порядку застосування (тлумачення) норми права стає обов'язковим для урахування всіма судами під час застосування цієї норми права при вирішенні спору; 2) недопустимість необґрунтованого та безпідставного відступу від сформульованої ВС або ВП ВС правового висновку щодо застосування відповідної правової норми; 3) однаковість тлумачення норми права в судових рішеннях судів усіх інстанцій та юрисдикцій.

Значення принципу єдності судової практики в адміністративному судочинстві полягає у такому: 1) виступає мірилом (критерієм, показником) утвердження в державі верховенства права; 2) його реалізація забезпечує стабільність судової практики, авторитет ВС та усієї судової системи; 3) однакове правозастосування обумовлює формування своєї власної національної правової традиції; 4) реалізація цього принципу забезпечує розумну передбачуваність, однозначність і стабільність правозастосування;

5) опосередковано забезпечує зниження рівня завантаженості суддів.

Проблеми реалізації принципу єдності судової практики в адміністративному судочинстві виявляються у: 1) відсутності законодавчо визначених підстав та умов для відступу ВП ВС та ВС у відповідному складі від своїх попередніх правових висновків; 2) наявності певної конкуренції між принципами єдності судової практики та незалежності судді та його правом керуватися під час вирішення справи внутрішнім переконанням з урахуванням верховенства права; 3) складності визначення (знаходження) актуальної (пріоритетної) правової позиції ВП ВС або ВС у відповідному складі.

Для вирішення наведених проблем та забезпечення більш ефективної реалізації принципу єдності судової практики можна запропонувати: 1) зобов'язати ВС зазначати у своєму рішенні про те, що воно міститься правовий висновок з питання застосування певної правової норми; 2) зобов'язати ВС вказувати у своєму рішенні на підстави та мотиви відступу від раніше сформульованої правової позиції; 3) закріпити у ст. ст. 346, 347 КАС України допустимі підстави та умови відступу ВП ВС та ВС від раніше сформульованих правових висновків; 4) забезпечити відображення в ЄДРСУ постанови ВП ВС та ВС, які містять актуальні правові позиції, та постанов, у яких здійснено відступ від раніше сформульованих правових позицій; 5) передбачити механізм відступу від правових позицій ВП ВС або ВС для судів першої та апеляційної інстанцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Петков С. В. Теорія адміністративного права : навч. посіб. К. : КНТ, 2014. 304 с.
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
3. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
4. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV в ред. Закону від 03.10.2017 № 2147-VIII. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
5. Петков С. В. Людиноцентристський вектор розвитку сучасного адміністративного права. *Право і суспільство*. 2013. № 4. С. 61-65.
6. Зуєвич Л. Чи можна досягти єдності правозастосування в умовах, коли постанови ВС визнано нерівноцінними за значенням та спектром дії? *Закон і бізнес*. 2019. № 21 (1423). URL : https://zib.com.ua/ua/137890-chi_mozhna_dosyagti_ednosti_sudovoi_praktiki_yakscho_postano.html.

7. Существует ли прецедентный случай в украинской судебной практике. *Юридическая практика*. 219. № 10. URL : <https://pravo.ua/articles/otkrytie-istochnika/>.

8. Марочкін О. І. До питання про роль судової практики в регулюванні кримінальної процесуальної діяльності. *Право і суспільство*. 2020. № 5. С. 193-200.

9. Луспеник Д. Д. Завдання Верховного Суду як суду касаційної інстанції. *Судово-юридична газета*. 2018. URL : <https://sud.ua/ru/news/publication/130875-zavdannya-verkhovnogo-sudu-yak-sudu-kasatsiynoyi-instantsiyi>.

10. Ханова Р. Ф. Тлумачення та практичне застосування в судовій практиці критерію подібності при відступі від усталеної судової практики Верховного Суду. *Судово-юридична газета*. 2020. URL : <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/991885/>.

11. Романюк Я. М. Забезпечення єдності судової практики Верховним Судом України: реформа потребує продовження. *Юридична практика*. 2013. С. 5-9.

12. Мірошніченко Ю. Р. Проблеми конституційно-правового забезпечення принципу єдності судової практики. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 1(16). Т. 3. С. 62-66.

13. Постанова Верховного Суду від 13 лютого 2019 року у справі № 130/1001/17. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79957847>.

14. Пархоменко Н. М. Єдність судової практики як складова правового регулювання. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 3. С. 26-29.

15. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 27 березня 2018 року у справі № 910/17999/16. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73188742>.

16. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16 травня 2018 року у справі № 910/24257/16. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74121020>.

17. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 5 грудня 2018 року у справі № 818/1688/16. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78750846>.

18. Зуєвич Л. Відступ чи підступ? *Судово-юридична газета*. 2019. URL : <https://sud.ua/ru/news/blog/134711-vidstup-chi-pidstup>.

19. Кібенко О. Нові підходи Великої Палати Верховного Суду до забезпечення єдності судової практики. *Судово-юридична газета*. 2018. URL : <https://sud.ua/ru/news/blog/129294-novi-pidkhodi-velikoyi-palati-verkhovnogo-sudu-do-zabezpechennya-yednosti-sudovoyi-praktiki>.

Лупу Ю.Д. ПРИНЦИП ЄДНОСТІ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ЗНАЧЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Статтю присвячено висвітленню поняття та значення принципу єдності судової практики в адміністративному судочинстві, а також визначенню проблем реалізації цього принципу. Проведено аналіз наукових точок зору з приводу визначення змісту та значення принципу єдності судової практики в адміністративному судочинстві. Обґрунтовано, що принцип єдності судової практики в адміністративному судочинстві має важливе значення в правовій державі для утвердження верховенства права, складовим елементом якого є юридична визначеність, захисту прав та свобод людини та громадянина у відносинах із суб'єктами владних повноважень.

Автором аргументовано, що джерелом єдності судової практики в Україні є прецедент «тлумачення», характерний для вітчизняної правової системи, яким є правовий висновок Верховного Суду щодо порядку застосування норми права, що міститься в постановах Верховного Суду.

У статті розкрито правовий механізм забезпечення єдності судової практики в адміністративному судочинстві. Доведено, що в основі правового механізму забезпечення реалізації принципу забезпечення єдності судової практики покладено спеціальний порядок відступу Верховного Суду від своїх попередніх правових позицій.

Проведено огляд судової практики та наукових джерел, на підставі аналізу яких виявлено основні проблеми у сфері реалізації принципу єдності судової практики в адміністративному судочинстві та розроблено рекомендації щодо їх усунення. Аргументовано, що однією з фундаментальних проблем у питанні забезпечення реалізації принципу єдності судової практики є співвідношення необхідності врахування судами правових позицій Верховного Суду з принципом незалежності судді. Запропоновано вирішення цієї проблеми шляхом визначення правового механізму здійснення відступу судів першої та апеляційної інстанцій від правової позиції Верховного Суду.

Ключові слова: верховенство права, єдність судової практики, відступ, адміністративне судочинство, Верховний Суд.

Lupu Yu.D. PRINCIPLE OF UNITY OF JUDICIAL PRACTICE IN ADMINISTRATIVE JUDICIARY: SIGNIFICANCE AND PROBLEMS OF IMPLEMENTATION

The article is devoted to the coverage of the concept and meaning of the principle of unity of judicial practice in administrative proceedings, as well as to identify problems in the implementation of this principle. An analysis of scientific points of view on determining the content and significance of the principle of unity of judicial practice in administrative proceedings. It is substantiated that the principle of unity of judicial practice in administrative proceedings is important in a state governed by the rule of law to establish the rule of law, an integral element of which is legal certainty, protection of human and civil rights and freedoms in relations with subjects of power.

The author argues that the source of the unity of judicial practice in Ukraine is the precedent of "interpretation", characteristic of the domestic legal system, which is the legal opinion of the Supreme Court on the application of the rule of law contained in the Supreme Court.

The article reveals the legal mechanism for ensuring the unity of judicial practice in administrative proceedings. It is proved that the legal mechanism for ensuring the implementation of the principle of ensuring the unity of judicial practice is based on a special procedure for the Supreme Court to deviate from its previous legal positions.

A review of judicial practice and scientific sources was conducted, based on the analysis of which the main problems in the implementation of the principle of unity of judicial practice in administrative proceedings were identified and recommendations for their elimination were developed. It is argued that one of the fundamental problems in ensuring the implementation of the principle of unity of judicial practice is the ratio of the need for courts to take into account the legal position of the Supreme Court with the principle of independence of the judge. It is proposed to solve this problem by determining the legal mechanism for the deviation of the courts of first and appellate instances from the legal position of the Supreme Court.

Key words: rule of law, unity of judicial practice, retreat, administrative proceedings, Supreme Court.